

Technikum Nr 2 im. gen. Mieczysława Smorawińskiego

w Zespole Szkół Ekonomicznych w Kaliszu

**Wymagania edukacyjne niezbędne do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych zajęć edukacyjnych –
kształcenie ogólnokształcące**

Przedmiot: historia

Klasa: I

Zakres podstawowy

III etap edukacyjny na podbudowie wymagań dla szkoły podstawowej

Opracowanie na podstawie materiałów wydawnictwa Nowa Era.

Wymagania na oceny do historii dla liceum ogólnokształcącego i technikum „Poznać przeszłość. Zakres podstawowy” kl.

1

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Zanim zaczęła się historia	<ul style="list-style-type: none"> Pochodzenie człowieka Chronologia prehistorii: epoki kamienia, brązu i żelaza Początki osiadłego trybu życia 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i> – wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) – wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit, mezolit, neolit</i>, – przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia w porządku chronologicznym i opisuje etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia pojęcie <i>Żyzny Półksiężyc</i> i wskazuje ten obszar na mapie – wyjaśnia znaczenie przejścia na osiadły tryb życia 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
2. Starożytna Mezopotamia	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw Ustrój polityczny państw-miast sumeryjskich i ukształtowanie się pierwszych imperiów Pismo i znaczenie jego wynalezienia Najważniejsze cywilizacje Mezopotamii: Sumer, Babilonia i Asyria Ustrój polityczny i struktury społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat) – wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki – rozpoznaje pismo klinowe 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie obszar, na którym powstała cywilizacja Sumerów – wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej – wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw – wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii – rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej – wyjaśnia okoliczności powstania pisma 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Hammurabiego, Sargona Wielkiego – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów – opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji – wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej – opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu

	<p>starożytnych cywilizacji Mezopotamii</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii • Współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu 		i znaczenie jego wynależenia		Nabuchodonozora II, Assurbanipala	
3. Starożytny Egipt	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieje starożytnego Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia cywilizacji Egiptu • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu • Najważniejsze zachowane zabytki cywilizacji Egiptu – piramidy 	<p>– wskazuje na mapie Egipt i Nil</p> <p>– wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej</p> <p>– opisuje warunki naturalne Egiptu</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>politeizm, faraon, hieroglif, mumifikacja</i></p> <p>– rozpoznaje pismo hieroglificzne</p> <p>– rozpoznaje piramidy egipskie</p>	<p>– charakteryzuje społeczeństwo starożytnego Egiptu</p> <p>– wyjaśnia okoliczności powstania piramid</p> <p>– rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej</p> <p>– opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia główne cechy religii egipskiej</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu</p> <p>– opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej</p> <p>– wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II, Echnatona</p> <p>– wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego</p> <p>– porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu</p>
4. Izrael, Fenicja	<ul style="list-style-type: none"> • Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie • Dzieje państwa żydowskiego • Kolonizacja fenicka i jej znaczenie • Wynalezienie alfabetu i jego znaczenie 	<p>– wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą) i Fenicji</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan</p>	<p>– wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej</p> <p>– wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej</p> <p>– rozpoznaje pismo fenickie</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela</p> <p>– wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu</p> <p>– opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego</p> <p>– ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona</p> <p>– wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności</p>

Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji						
1. Hellada i Hellenowie	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ ukształtowania terenu na cywilizację antycznej Grecji Charakterystyka <i>polis</i> greckiej Elementy wspólnoty greckiej Rola religii greckiej Wielka kolonizacja i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>polis, Hellada</i>, – wskazuje na mapie teren Grecji – opisuje warunki naturalne Grecji – wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji – wymienia główne cechy systemu <i>polis</i> – wymienia główne cechy religii greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielka kolonizacja grecka, kolonia, metropolia</i> – wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady – wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej – omawia przyczyny wielkiej kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje struktury społeczne <i>polis</i> – wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej – wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej – opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji
2. Ateńska demokracja	<ul style="list-style-type: none"> Początki Aten Pierwotny ustrój Aten Spółczesność ateńskie Reformatorzy ustroju ateńskiego Charakterystyka demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja, obywatel, tyran</i> – wskazuje na mapie Ateny – wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach – opisuje strukturę społeczną Aten 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia, ostracyzm</i> – rozpoznaje plan antycznych Aten – wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten – prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Eklezja (Zgromadzenie ludowe), Rada Pięciuset, Heliaja (sąd ludowy), strateg</i> – opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej – w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa
3. Starożytna Sparta	<ul style="list-style-type: none"> Początki Sparty Oligarchiczny ustrój Sparty Organizacja społeczeństwa Sparty Wychowanie i życie Spartan 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia, wychowanie spartańskie</i> – wskazuje na mapie Spartę – wymienia główne organy władzy w Sparcie – wymienia etapy życia spartiaty 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>spartiacy, periojkowie, heloci</i> – wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty – opisuje strukturę społeczną Sparty 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Wielka Rhetra, efor, apella, geruzja, zgromadzenie ludowe</i> – opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty – wyjaśnia rolę Likurga – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty

				– opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego		
4. Wojny grecko-perskie	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny i ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie • Strategia walki starożytnych Greków i Persów • Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich • Odniesienia do zmagają grecko-perskich w kulturze współczesnej • Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera</i></p> <p>– wskazuje na mapie Persję</p> <p>– rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego</p>	<p>– umiejscawia w czasie wojny perskie</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina) i opisuje wynik tych starć</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>satrapa, hoplon, hegemon, kontrybucja</i></p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen perskich</p> <p>– wymienia skutki wojen grecko-perskich</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków</p> <p>– wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa i Leonidasa</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy</p>
5. Podboje Aleksandra Macedońskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich • Przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego • Organizacja imperium macedońskiego • Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej • Narodziny kultury hellenistycznej • Świat hellenistyczny 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wojna peloponeska, epoka hellenistyczna</i>,</p> <p>– lokalizuje na mapie Macedonię i Persję</p> <p>– lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego</p>	<p>– omawia znaczenie bitwy pod Cheroneą</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (nad rzeką Granikos, pod Issos, pod Gaugamelą)</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>diadochowie</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii</p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej</p> <p>– wyjaśnia rolę Demostenesa</p> <p>– wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego</p>
6. Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny filozofii greckiej • Literatura i teatr grecki 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i></p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska</i>,</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>stoicyzm, epikureizm, skene</i>,</p>	<p>– omawia dokonania: Talesa z Miletu, Parmenidesa,</p>	<p>– opisuje główne cechy filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Architektura grecka • Igrzyska olimpijskie i rola kultury fizycznej w antycznej Grecji • Kultura hellenistyczna 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę Homera, Sokratesa, Platona i Arystotelesa – wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków 	<i>kultura hellenistyczna, gimnazjon</i> <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji 	<i>proskenion, orchestra, gimnazjon, pakration,</i> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji – wymienia główne świątynie starożytnych Aten – opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w życiu starożytnych Greków 	Pitagorasa, Epikur, Zenona z Kition, Hezjoda, Tyrtajosa, Alkajosa, Safony, Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa, Arystofanesa, Fidasza <ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii) – wyjaśnia rolę władców hellenistycznych dla rozwoju kultury – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji 	
Rozdział III. Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Republika rzymska	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie i rozwój Rzymu • Społeczeństwo Rzymu i źródła napięć społecznych • Powstanie ustroju republikańskiego • Zasady funkcjonowania republiki • Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika</i> – wskazuje na mapie Italię i Rzym – lokalizuje w czasie powstanie Rzymu – omawia cechy religii starożytnych Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, obywatel, patrycjusze, plebejusze</i> – wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu – opisuje strukturę społeczną Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor, edyl</i> – przedstawia legendę o powstaniu Rzymu – wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – porównuje i ocenia ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku
2. Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja armii rzymskiej • Podboje Rzymu w Italii • Wojny punickie • Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium, sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja</i> – rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje strukturę legionu rzymskiego – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej (Kanny, Zama) 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską – wyjaśnia genezę wojen punickich – wymienia skutki podbojów rzymskich 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian – opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich – wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego

	<ul style="list-style-type: none"> • Podbój świata śródziemnomorskiego • Konsekwencje podbojów dla Rzymu 			<ul style="list-style-type: none"> – omawia wyposażenie rzymskiego legionisty po reformie w I w. p.n.e. – podaje daty: zakończenia podboju Italii, bitwy pod Kannami, bitwy pod Zamą, zniszczenia Kartaginy 	Hannibala, Scypiona Afrykańskiego	
3. Początki cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys republiki rzymskiej • Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie • Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. • Okoliczności powstania cesarstwa • Ustrój pryncypatu 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika</i>, <i>cesarstwo</i>, <i>niewolnictwo</i>, <i>gladiator</i> – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej – wyjaśnia podstawowe różnice między republiką a pryncypatem 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje powstanie Spartakusa – wyjaśnia pojęcia: <i>I triumwirat</i>, <i>II triumwirat</i>, <i>pryncypat</i> – opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie – wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Akcjum) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Gajusza Mariusza, Lucjusza Konreliusza Sulli, Marka Krassusa, Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza oraz Kleopatry VII – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta
4. Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pax Romana</i> i zasady funkcjonowania imperium • Niewolnictwo: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników • Rola limesu jako granicy imperium • Kontakty Rzymian z ludami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy) 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>pax Romana</i>, <i>Imperium Rzymskie</i>, <i>romanizacja</i> – wyjaśnia, w czym objawiał się kult cesarzy rzymskich – wskazuje na mapie Imperium Rzymskie 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady romanizacji – wyjaśni społeczną i gospodarczą rolę niewolnictwa w Imperium Rzymskim – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>limes</i>, <i>szlak bursztynowy</i>, <i>wyzwoleniec</i> – opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa – wyjaśnia, w jaki sposób Rzymianie zabezpieczali granicę swojego imperium – za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej – opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa – w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i skutki procesu romanizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego

	<ul style="list-style-type: none"> Religia rzymska i przyswajanie kultów obcych podczas podbojów 			Rzymskiego w okresie cesarstwa		
5. Osiągnięcia Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie prawa rzymskiego Architektura rzymska Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium Sztuka i literatura rzymska 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo rzymskie, amfiteatr, akwedukt, Koloseum, bazylika, droga rzymska</i></p> <p>– rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu</p>	<p>– wymienia cechy prawa rzymskiego</p> <p>– wymienia cechy architektury rzymskiej</p>	<p>– omawia znaczenie Prawa XII tablic dla państwa rzymskiego</p> <p>– wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej</p> <p>– przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyty, Cyserona, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego, Plauta, Terencjusza i Mecenasa</p>	<p>– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego</p>	<p>– wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej</p>
6. Narodziny chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> Początki chrześcijaństwa Prześladowania chrześcijan – ich skala i przyczyny Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową Wpływ chrześcijaństwa na kulturę i obyczajowość Rzymian 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>chrześcijaństwo, mesjasz, apostołowie, męczennicy</i></p> <p>– lokalizuje w miejscu i czasie narodziny chrześcijaństwa</p> <p>– rozpoznaje symbole chrześcijańskie</p> <p>– wymienia główne cechy chrześcijaństwa</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie symboli chrześcijaństwa</p> <p>– opisuje, jak chrześcijaństwo stało się religią dominującą w cesarstwie rzymskim</p>	<p>– wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa</p> <p>– przedstawia działalność św. Piotra i Pawła</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim</p> <p>– omawia znaczenie edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa</p> <p>– opisuje, jak chrześcijaństwo wpłynęło na obyczajowość i kulturę starożytnych Rzymian</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów</p>
7. Upadek cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi Tetrarchia i dominat w Rzymie 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy, Wielka Wędrówka Ludów, dominat</i></p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie</p>	<p>– wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie</p> <p>– przedstawia znaczenie Teodozjusza Wielkiego</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>tetrarchia, Hunowie, uzurpacja</i></p> <p>– wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego</p> <p>– wyjaśnia główne założenia ustrojowe</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany społeczne w Rzymie • Walki wewnętrzne o władzę nad imperium • Wewnętrzne przyczyny kryzysu imperium • Wędrowka ludów • Rozpad imperium i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	rozpad Imperium Rzymskiego i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego		<p>kryzysu Imperium Rzymskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia znaczenie postaci: Dioklecjana, Konstancyjna Wielkiego, Romulusa Augustulusa i Odoakera – w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego – porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie – podaje daty: bitwy pod Adrianopolem, splądrowania Rzymu i bitwa na Polach Katalaunijskich 	dominatu	i upadku Imperium Rzymskiego
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
1. Cesarstwo bizantyjskie	<ul style="list-style-type: none"> • Cesarstwo bizantyjskie czasów Justyniana Wielkiego • Ustrój Bizancjum • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura • Upadek cesarstwa bizantyjskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Bizancjum</i>, <i>ikona</i> – rozpoznaje plan Konstantynopola – wymienia cechy sztuki bizantyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego – wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego – rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje ustrój polityczny Bizancjum – wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego – wyjaśnia pojęcia: <i>ikonoklazm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego – opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy
2. Narodziny i podboje islamu	<ul style="list-style-type: none"> • Okoliczności powstania islamu • Zasady islamu i przyczyny jego popularności 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie</i>, <i>islam</i>, <i>muzułmanie</i>, <i>Allach</i>, <i>Koran</i>, <i>meczety</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia etapy rozwoju religii islamskiej – rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia genezę powstania islamu – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego – wyjaśnia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla dziejów

	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje islamu i powstanie kalifatu • Powstanie podziałów w islamie • Osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim był Mahomet – prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu – wymienia główne założenia religii islamskiej 		<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia działalność Mahometa – wyjaśnia pojęcia: <i>dżihad, sunnici, szyici, hidżra, kalif, mihrab, immam, minaret, charadż, arabeska</i> – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 	sukcesu islamu	– wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej
3. Na gruzach Imperium Rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Państwa barbarzyńskie na gruzach Imperium Rzymskiego • Chrystianizacja plemion barbarzyńskich • Wzrost znaczenia Franków i powstrzymanie ekspansji islamu w Europie • Przejęcie władzy przez Karolingów • Utworzenie państwa kościelnego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i> – lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków – wyjaśnia, kim był Chlodwig – wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy ustrojowe państw germańskich – przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez Karolingów – lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>Longobardowie, Merowingowie, Karolingowie, majordom</i> – wymienia największe państwa barbarzyńskie utworzone na dawnych obszarze cesarstwa rzymskiego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Merowingowie, Karolingowie, majordom</i> – wyjaśnia rolę Wulfili, Karola Młota i Pepina Krótkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje proces powstania i rozwoju państwa Franków – lokalizuje w czasie bitwę pod Poitiers i omawia jej znaczenie – opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków 	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków
4. Imperium Karola Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Karola Wielkiego • Powstanie cesarstwa Franków • Renesans karoliński i osiągnięcia kulturalne Franków • Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarz, renesans karoliński, minuskuła karolińska</i> – lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego – wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, 7 sztuk wyzwolonych</i> – opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, margrabia, christianitas</i> – wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków – wyjaśnia, kim byli: Karloman, Alkuin, Leon III 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego – opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków w czasach Karolingów 	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy

	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego 	– wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego				
5. Czasy Ottonów	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej • Kształtowanie się Francji i Niemiec • Narodziny cesarstwa Ottona I • Najazdy Normanów • Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Normanowie, wikingowie, I Rzesza, Węgrzy</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun – lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie: <i>uniwersalizm cesarski</i> – za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim byli: Ludwik Pobożny, Lotar, Karol Łysy i Ludwik Niemiecki – wyjaśnia znaczenie traktatu w Verdun – opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy – wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy – omawia okoliczności odrodzenia cesarstwa pod rządami Ottona I 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy – omawia przebieg i skutki najazdów węgierskich na państwa Franków 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy – porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów
6. Feudalizm i społeczeństwo stanowe	<ul style="list-style-type: none"> • Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego • Drabina feudalna • Stany społeczne i ich rola w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i> – opisuje elementy drabiny feudalnej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym – charakteryzuje życie codzienne rycerzy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>feudalizm, komendacje, etos rycerski, trubadur</i> – wymienia cechy kultury rycerskiej – omawia funkcje zamków i służące im elementy architektoniczne – przedstawia drogę chłopca do godności rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego – omawia przykłady średniowiecznego wzoru rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego
7. Pierwsze państwa Słowian	<ul style="list-style-type: none"> • Pochodzenie Słowian • Kultura i wierzenia Słowian 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Słowianie i Awarowie</i> – za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich – opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Przemyslidzi, Rurykowicze, gągolica</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni Państwo 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian – za pomocą mapy opisuje proces 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich

	<ul style="list-style-type: none"> Państwo Samona i państwo wielkomorawskie Misja Cyryla i Metodego oraz początek obrządku i alfabetu słowiańskiego Narodziny państwa czeskiego i Rusi Kijowskiej 	wschodnich, zachodnich i południowych		Samona i Państwo Wielkomorawskie – wyjaśnia rolę: Samona, Cyryla, Metodego, Świętopełka, Ruryka i Włodzimierza Wielkiego	powstawania pierwszych państw słowiańskich	
Rozdział V. Polska za pierwszych Piastów						
1. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> Początki osadnictwa na ziemiach polskich Kultura łużycka i osada w Biskupinie Wpływy rzymskie na ziemiach polskich Przybycie Słowian na ziemię polskie Początki ekspansji terytorialnej Polan Polityka wewnętrzna i zagraniczna Mieszka I Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku zachodnim 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród, plemię, Piastowie, drużyna, gród</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni państwo Polan</p> <p>– wymienia osiągnięcia Mieszka I</p> <p>– lokalizuje w czasie chrzest Polski</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka, Biskupin</i></p> <p>– wymienia przyczyny i znaczenie chrystianizacji Polski</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura archeologiczna, szlak bursztynowy, Dagome iudex, Związek Wielecki</i></p> <p>– opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności</p> <p>– wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich</p> <p>– wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy</p> <p>– wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów</p> <p>– omawia sposób organizacji państwa i siły zbrojne Mieszka I</p>	<p>– opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I</p> <p>– w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów</p>
2. Panowanie Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> Misja biskupa Wojciecha Zjazd gnieźnieński Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego Koronacja królewska Chrobrego i jej znaczenie 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja, relikwia, święty</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III</p> <p>– lokalizuje w czasie zjazd gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>trybut, arcybiskupstwo, biskupstwo</i></p> <p>– wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego</p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów</p> <p>– wskazuje na mapie arcybiskupstwa utworzone w czasach Bolesława Chrobrego</p> <p>– opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską</p> <p>– opisuje cechy ustrojowe monarchii patrymonialnej</p>	<p>– w szerokim aspekcie opisuje dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego</p> <p>– zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>

		<ul style="list-style-type: none"> – wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego 		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie postaci: Henryka II i Jarosława Mądryego 		
3. Kryzys monarchii Piastów	<ul style="list-style-type: none"> • Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji • Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim • Utrata znaczenia monarchii piastowskiej • Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i> – wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów – umiejscawia w czasie panowanie Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II – wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w. – wyjaśnia znaczenie postaci: Miecława, Bezpryma i Brzetysława 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia skutki kryzysu Polski pierwszych Piastów – omawia etapy odbudowy państwa polskiego przez Kazimierza 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów
4. Od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie Bolesława Śmiałego • Spór Śmiałego z biskupem Stanisławem • Panowanie Władysława Hermana • Konflikt Zbigniewa z Bolesławem Krzywoustym • Rządy Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> – umiejscawia w czasie panowanie: Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława – lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia znaczenie postaci: Stanisława ze Szczepanowa, Sieciecha, Zbigniewa i Anonima zwanego Gallem – przedstawia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – omawia przebieg sporu Zbigniewa z Bolesławem Krzywoustym 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesław Śmiałego – omawia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem – wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg i znaczenie podboju Pomorza przez Bolesława Krzywoustego
5. Testament Bolesława	<ul style="list-style-type: none"> • Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>rozbicie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim byli: Władysław Wygnaniec, Bolesław Kędzierzawy, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>seniorat, pryncypat, wojewoda, immunitet</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia społeczne skutki pogłębiania się rozbicia dzielnicowego

Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Konflikt pomiędzy synami Krzywoustego • Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego • System senioratu i pryncypatu – funkcjonowanie i upadek • Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich • Pogłębianie się rozbicia dzielnicowego 	<i>dzielnicowe, testament Krzywoustego</i> – umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego	Mieszko Stary, Henryk Sandomierski i Kazimierz Sprawiedliwy – wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego	– wyjaśnia rolę Piotra Włostowica i Wincentego Kadłubka – opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce – wyjaśnia przyczyny i przebieg konfliktu między Władysławem Wygnąncem a jego braćmi	proces rozbicia dzielnicowego w Polsce – tłumaczy rolę Kościoła w okresie rozbicia dzielnicowego	
Rozdział VI. Pętla i schyłek średniowiecza						
1. Między cesarstwem a papieżem	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła • Spór papieżstwa z cesarstwem – przyczyny i skutki • Papieżstwo u zenitu potęgi politycznej • Wielka schizma wschodnia 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>katolicyzm, prawosławie, wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę</i> – lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę – wyjaśnia, kim byli: Grzegorz VII, Henryk IV, Innocenty III	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konkordat</i> – wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu – wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem	– wyjaśnia pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, celibat, beneficja</i> – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę – w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej schizmy wschodniej	– wyjaśnia, dlaczego okres pontyfikatu Innocentego III uważany jest za szczyt potęgi Kościoła	
2. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie Turków w Ziemi Świętej • Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>krucjata</i> – lokalizuje w czasie okres krucjat	– lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie – wymienia przyczyny i skutki krucjat	– za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa, Cesarstwo Łacińskie</i>	– wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców – opisuje losy zakonów rycerskich	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy

	<ul style="list-style-type: none"> Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów Skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat wymienia zakony rycerskie utworzone w okresie krucjat wyjaśnia, jaką rolę odegrali: Urban II, Gotfryd de Bouillon i Saladyn 		<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat wyjaśnia znaczenie postaci: Baldwin I, Fryderyk Barbarossa, Ryszard Lwie Serce, Filip II August, Piotr Pustelnik 		
3. [4.] Miasto i wieś w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> Ożywienie gospodarcze w XI–XIII w. Rozwój wsi w średniowieczu Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu Nowe formy uprawy roli w średniowieczu Rola i charakterystyka rzemiosła i handlu w średniowiecznej Europie Struktura społeczna średniowiecznego miasta 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupolówka</i>, <i>trójpółwka</i>, <i>ratusz</i>, <i>cech</i>, <i>patrycjat</i>, <i>pospólstwo</i>, <i>cech</i> rozpoznaje cechy miasta średniowiecznego wyjaśnia rolę cechów i gildii omawia najważniejsze zajęcia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w. wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcia: <i>czynsz pieniężny</i>, <i>zasadźca</i>, <i>pręgierz</i>, <i>gildia</i>, <i>sukiennice</i>, <i>weksel</i> za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi wyjaśnia okoliczności powstania i specyfikę średniowiecznego mieszczaństwa opisuje samorząd średniowiecznego miasta wyjaśnia przeznaczenie najważniejszych budowli w średniowiecznym mieście 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w. w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy
4. [5.] Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> Reforma Kościoła Powstanie nowych zakonów (cystersi, franciszkanie i dominikanie) 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon</i>, <i>klasztor</i>, <i>herezja</i>, <i>niewola awiniońska</i>, <i>wielka schizma zachodnia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>Biblia pauperum</i>, sktyptomium, <i>kapitularz</i>, <i>wirydarz</i> wyjaśnia znaczenie powstania zakonów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia założenia ideowe albigensów opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia

	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie religii w życiu mieszkańców średniowiecznej Europy • Narodziny herezji średniowiecznych • Niewola awiniońska, upadek papieżstwa, schizma zachodnia 	<p>– omawia rolę, jaką w dziejach Kościoła odegrali: Innocenty III, Franciszek z Asyżu, Dominik Guzmán</p> <p>– lokalizuje w czasie sobór w Konstancji</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw</p>	<p>zebranych i kaznodziejskich</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu</p> <p>– wyjaśnia okoliczności niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji</p>	<p>Kościoła katolickim w XI–XIII w.</p>	<p>rolę Kościoła dla dziejów Europy</p>
5. [6.] Europa późnego średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> • Epidemia dżumy i jej następstwa • Przemiany społeczne i gospodarcze • Husytyzm • Powstanie imperium osmańskiego • Upadek cesarstwa bizantyjskiego i jego następstwa 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i></p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego</p> <p>– wymienia główne założenia ideologii husyckiej</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>system nakładczy, powstanie Wata Tylera, żakeria, utrakwiści, taborcy</i></p> <p>– wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy</p> <p>– opisuje przebieg i skutki wojen husyckich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje ekspansję Osmanów</p> <p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego</p>
6. [7.] Kultura średniowiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> • Uniwersalny charakter kultury średniowiecznej Europy • Architektura romańska i gotycka • Szkolnictwo w średniowieczu • Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu 	<p>– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i></p> <p>– rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim</p> <p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej</p>	<p>– za pomocą schematów i fotografii opisuje style romański i gotycki</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta)</p> <p>– wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne</p> <p>– wyjaśnia rolę</p>	<p>– opisuje system edukacyjny w średniowieczu</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza</p>

				uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy – wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej		
Rozdział VII. Polska w późnym średniowieczu						
1. Polska dzielnicowa	<ul style="list-style-type: none"> • Koniec pryncypatu • Sprowadzenie Krzyżaków do Polski • Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbitcia dzielnicowego • Najazdy mongolskie • Rozwój wsi i miast na ziemiach polskich 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy, lokacja</i></p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Leszek Biały, Konrad Mazowiecki, Henryk Pobożny</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie okres rozbitcia dzielnicowego</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą</p>	<p>– wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast</p> <p>– wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich</p> <p>– wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski</p> <p>– wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasadzka, sołtys, wójt, łan, wolni goście, wolnizna</i></p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Henryk Brodaty, Świętopełk</p> <p>– opisuje proces lokowania wsi i miast</p> <p>– opisuje pierwsze próby zjednoczenia państwa polskiego</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbitcia dzielnicowego dla dziejów Polski</p>
2. Odbudowa Królestwa Polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. • Rządy Wacława II • Konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami • Znaczenie koronacji Władysława Łokietka 	<p>– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka</p> <p>– wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami</p>	<p>– wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka</p>	<p>– wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II</p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Henryk Prawy, Jakub Świnka, Henryk Głogowski, Jan Muskata, wójt Albert, Jan Luksemburski</p> <p>– lokuje w czasie panowanie Przemysława</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski</p> <p>– wskazuje na mapie ziemie zjednoczone przez Przemysła II, Wacława II i Władysława Łokietka</p> <p>– wyjaśnia rolę Kościoła</p>	<p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski</p>

				<p>II i Wacława II</p> <ul style="list-style-type: none"> – w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich – wskazuje na mapie zmiany granic Polski w czasie rządów Władysława Łokietka – ocenia rolę panowania Przemysławów w Polsce 	dla procesów zjednoczeniowych	i Europy w omawiany okresie
3. Polska za Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego • Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego • Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski • Rozwój cywilizacyjny ziem polskich • Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego – rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego – wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego – lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego – wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego – w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego – omawia znaczenie założenia przez Kazimierza Wielkiego Akademii Krakowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia sposób zabezpieczenia sukcesji tronu polskiego przez Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego
4. Od Andegawenów do Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> • Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów • Początki unii polsko-litewskiej • Polityka Władysława Jagiełły • Początek rządów dynastii Jagiellonów 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna, przywilej, Andegawenowie</i> – lokalizuje w czasie przywileju w Koszycach, unię w Krewie i unię Horodle – lokalizuje w czasie rządy: Ludwika 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia założenia przywileju koszyckiego – wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej – rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny przejęcia władzy w Polsce przez Andegawenów – wyjaśnia rolę postaci Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Jagiełły, Witolda – opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego – wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej – porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej – za pomocą tablicy 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski – w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej

		Węgierskiego, Jadwigi i Władysława Jagiełły		– wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagiellach – wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i>	chronologicznej tłumaczy związki między dynastiami Piastów, Andegawenów i Jagiellonów	
5. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie Bitwa pod Grunwaldem w kulturze polskiej i późniejszej świadomości narodowej Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji Kolejne wojny z zakonem krzyżackim 	<p>– omawia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim</p> <p>– wyjaśnia rolę, jaką odegrali w wojnie: Władysław Jagiełło, Ulrich von Jungingen, książę Witold</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką</p>	<p>– za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej</p> <p>– wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej</p> <p>– lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny z Zakonem</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły</p>	<p>– ocenia strategię obu armii walczących w bitwie pod Grunwaldem</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica</p>	<p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> <p>– w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski</p>
6. Kazimierz Jagiellończyk i wojna trzynastoletnia	<ul style="list-style-type: none"> Rządy i śmierć Władysława Warneńczyka Przyczyny wojny trzynastoletniej Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej Zmiany w sztuce wojennej w XV w. Skutki wojny trzynastoletniej Przywileje szlacheckie Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV w. 	<p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią</p> <p>– wymienia przyczyny wojny trzynastoletniej</p> <p>– wymienia skutki II pokoju toruńskiego</p>	<p>– wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny trzynastoletniej</p> <p>– lokuje w czasie i wymienia postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Władysława Warneńczyka i Kazimierza Jagiellończyka</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji, polityka dynastyczna</i></p> <p>– omawia zmiany w sztuce prowadzenia wojny, jakie dokonały się w trakcie wojny trzynastoletniej</p> <p>– wymienia przywileje szlacheckie i ich znaczenie dla kształtowania się</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną</p> <p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wojny trzynastoletniej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie trzynastoletniej</p> <p>– omawia polityczne i gospodarcze znaczenie odzyskania przez Polskę dostępu do morza</p> <p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza</p>	<p>– w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską</p> <p>– w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny 13-letniej dla dziejów Polski</p>

				ustroju Królestwa Polskiego	Jagiellończyka	
7. Kultura Polski średniowiecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Architektura średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • Początki polskiego dziejopisarstwa • Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu 	<p>– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>– omawia znaczenie Akademii Krakowskiej dla państwa polskiego</p>	<p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Wita Stwosza, Anonima zwanego Gallem, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza</p> <p>– opisuje dzieje Akademii Krakowskiej z uwzględnieniem roli Jadwigi Andegaweńskiej i Władysława Jagiełły</p>	<p>– opisuje szkolnictwo średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce</p>	<p>– omawia współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce</p>